

“FINLANDIYA MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMINING O’ZIGA XOSLIKLARI”

ChDPU “Maktabgacha talim metodikasi” kafedrası magistri

O’rozmetova Zebo Raximbergan qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Finlyandiya maktabgacha ta’lim tizimining o’ziga xosliklari tahlil qilinadi. Finlyandiya maktabgacha ta’limi asosan o’yinga asoslan ta’limligi haqida ma’lumotlar keltiriladi. O’ziga xos yondashuvlarga asoslanganligi Finlandiya ta’lim tizimining dunyo tan olgan standartlarga shunchaki erishmaganligini asoslaydi.*

Kalit so’zlar: *ta’lim tizimi, maktabgacha ta’lim, pedagoglar jamoasi, kombinatsiyaviy ta’lim, o’yinga asoslangan ta’lim.*

Finlyandiyada bolalar uchun uzluksiz ta’lim sayohati Finlyandiya maktabgacha ta’lim tashkilotlarida boshlanadi. Uy vazifasi yoki majburiy standartlashtirilgan testlarsiz ular vaqtlarini o’ynash, kashf qilish va o’rganishni o’rganishga sarflashadi. Natijada Finlyandiya 100% savodxonlik darajasiga ega, Xalqaro talabalarni baholash dasturi (PISA)da eng yaxshi natijalarga erishgan va maktabga borishni yaxshi ko’radigan bolalarga ega davlat hisoblanadi. Asosiy yettita yondashuv orqali bu tizim hozirda muvaffaqiyatli, samarali faoliyat olib bormoqda va ta’lim va tarbiya sifati yuqoriligi bilan xalqaro doirda baland o’rinlarni egallamoqda. Bu yo’nalishlar quyidagilar:

O’yinga asoslangan ta’lim

Finlandiyada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalar ko’p vaqtini o’yin orqali o’tkazishadi. Davlat o’quv dasturi va bolalar bog’chasining o’z rejasi bor. Ammo pedagog tarbiyachilar o’z ish uslubini yaratishda erkindir. Finlyandiyadagi maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilari ta’limni o’yin orqali o’rganishadi. Albatta, raqamli o’yin, faol o’yin, ijodiy o’yin, ijtimoiy o’yin va erkin o’yin kabi turli xil o’yin turlari mavjud. Uning ba’zilari tuzilgan bo’lsa-da, aksariyat hollarda bolalar tengdoshlari bilan erkin va mustaqil o’ynashga da’vat etiladi. Keng qamrovli tadqiqotlarga ko’ra, o’yin va izlanish bolalar uchun harakat va fikrlash xususiyatlarining eng tabiiy shakllari hisoblanadi. Shuning uchun, asosan, o’yinga asoslangan yondashuv bilan Finlyandiya maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarining o’rganish tajribasini optimallashtirish uchun turli xil o’yin turlarini birlashtiradi. Boshqacha qilib aytganda, ular o’rganishni qiziqarli qilish san’atini o’zlashtirgan zamonaviy pedagog kadrlarga ega hisoblanadi. Chunki bolaning fanlarga, atrof-olamga qiziqishini tajribali pedagoglarga uyota oladi.

Ochiq havoda mazmunli vaqt o’tkazish

Finlandiyada ta’lim bilan birgalikda tabiatga, atrof-olamga nisbatan do’stona munosabat shakllantirib boriladi. Bolalar tez-tez o’rmonlarga sayohatga olib boriladi. Agar maktabgacha ta’lim tashkiloti shahar markazida joylashgan bo’lsa tashkilotning kichik bo’lsada bog’lari va o’rmonlari bo’ladi. Bolalar bog’ va o’rmonlarni yaxshi ko’radilar va bu yerda juda ajoyib vaqt o’tkazadilar. Finlyandiya landshafti har bir burchakda mo’l-ko’l

o'rmonlar, bog'lar va ko'llar bilan chinakam maftunkor muhitni o'zida jamlagan. Bundan tashqari, mamlakat to'rt faslni ham issiq yoz kunlaridan to nol qishgacha bo'ladigan mavsumiy o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Finlyandiya maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalar bilan ochiq havoda vaqt o'tkazish orqali ularni mamlakatning doimiy o'zgaruvchan iqlimi bilan tanishtiradi. Shuning uchun, har qanday ob-havoda bolalar va tarbiyachi pedagoglar iqlimga mos kiyim kiyishadi va kuniga bir necha marta tashqarida o'ynashadi. Ular ekranlardan, tayyor o'yinchoqlardan, uydagi shovqin-surondan uzoqlashib, tabiat qo'yniga qochadi. Ko'pincha bolalar tabiatda topadigan tayoqlar va boshqa narsalar yordamida o'z o'yinchoqlarini yasashadi, bu ham ularning ijodkorligi va tasavvurini oshiradi.

✚ **Finlandiya maktabgacha ta'lim tizimidagi yettita o'ziga xosliklar.**



✚ **Fidoiy pedagoglar jamosi**

Bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyachilar va boshqa kattalar bilan ko'p aloqada bo'lishadi. Tarbiyachi pedagoglar bolalar bilan do'stona aloqada bo'lishadi va o'ynashadi, shuningdek ularni doimo kuzatib turishadi. Fidoiy jamoaga: tarbiyachilar, hamshiralar, terapevtlar, maxsus ta'lim o'qituvchilari va boshqa soha mutaxassislari kiradi. Bolalar ushbu professional jamoa bilan doimiy aloqada bo'lib, tengdoshlari bilan ham doimiy muloqotda bo'lishadi. Bundan tashqari, har bir bolaga alohida e'tibor beriladi va yaqindan kun davomida turli vaziyatlarda kuzatiladi. Maqsad bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotida va uyda umumiy farovonligini rivojlantirish uchun eng yaxshi yordam olishini ta'minlashdir.

✚ **Turli yosh guruhlarining kombinatsiyaviy ta'limi**

Fin maktabgacha ta'lim tashkilotlarining eng o'ziga xos xususiyatlaridan biri bu turli yosh guruhlarining kombinatsiyaviy ta'limi hisoblanadi. Fin maktabgacha ta'lim tashkilotlarida siz 1 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni ko'pincha yonma-yon o'ynab,

o'qiyotganlarini uchratasiz. Bolalar yanada aniqroq yosh guruhlariga bo'lingan bo'lsa-da, ular birga ko'p vaqt o'tkazadilar. Birinchidan, bu kichik yoshdagi bolalarga kundalik mashg'ulotlarda katta yoshdagi hamkasblariga qarash va ulardan o'rganish imkonini beradi. Boshqa tomondan, u katta yoshdagi bolalarni kichik o'quvchilarga nisbatan ko'proq g'amxo'rlik, rahm-shafqat va hamdard bo'lishga undaydi. Eng muhimi, ular o'z zimmalariga o'rnak bo'lish mas'uliyatini o'z zimmalariga olib, ustoz va namuna bo'lishadi. Shu sababli, Finlyandiya maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolalar turli yosh guruhlarining kombinatsiyaviy ta'limi orqali haqiqiy dunyoga mukammal yo'nalish oladilar.

Hissiy qobiliyatlarga alohida e'tibor

Fin tarbiyachilari bolalarning his-tuyg'ularini hurmat qilishadi ko'pincha ular bilan hamkorlikda ish olib borishadi. Finlyandiyada yaxlit yondashuvdan so'ng, erta ta'lim bolalarning aqliy, jismoniy, ijtimoiy va hissiy qobiliyatlarini rivojlantirishga intiladi. Bu shuni anglatadiki, kichkina bolalar atrofdagi dunyoni tushunish uchun beshta hissiyotdan qanday foydalanishga o'rgatiladi. Bundan tashqari, ular o'zlarining his-tuyg'ulari tomonidan qo'zg'atilgan his-tuyg'ularni qanday tartibga solish bo'yicha rahbarlik qilishadi. Finlandiya maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini muvozanatlash va o'zlarini ifoda etishga o'rgatiladi.

Bolalarning xohishlariga asoslangan yondashuv

Finlandiyada bolalarga qarashli yondashuv mavjud. Bolalar qanday o'rganishni xohlashlarini yaxshiroq bilishadi. Tarbiyachi bolalar qanday o'rganishlarini ko'proq nazorat qilib, o'quv jarayonida faol ishtirok etadi. Guruh xonalari an'anaviy stol va stullarni o'rnatishdan yiroq, ularda bolalar qattiq o'tirib, ular ustida turadigan tarbiyachilar emas. Bolalar bilan o'tirib, ular bilan hamma narsani muhokama qiladigan va birga o'ynaydigan tarbiyachilar hisoblanishadi. Natijada, bolalar tezda o'zlarining kuchli tomonlarini va qiziqishlarini, shuningdek, o'rganishning afzal usullarini aniqlaydilar. Shunday qilib, bolalarning qanday qilib o'rganishiga e'tibor qaratilsa, ular nimani o'rganishiga yoki bilim olishga qiziqyotganini oson bilib olish mumkin.

Bolalarga va pedagoglarga shaxs sifatida qarash

Hurmat Finlyandiyada ta'lim tizimida mavjud bo'lgan muhim poydevordir. Ular bolalar va tarbiyachilarni shaxs sifatida hurmat qilishadi. Bolalarning o'ziga xos shaxsiyatlari va individualligi qadrlanadi. Ularga kichik nihollar sifatida qarashadi va ular o'zlari yoqtirgan yo'nalishda o'sishiga zamin yaratishadi. Bundan tashqari, tarbiyachilarga katta ishonch va o'z bolalariga ta'lim berishning eng yaxshi usulini tanlash avtonomiyasi berilgan. Ular keng qamrovli treninglar, shuningdek, yuqori sifatli o'quv resurslari va vositalari bilan ta'minlangan bo'lishadi. Finlyandiyadagi maktabgacha ta'lim - bu har bir bolaga xavfsiz, kuchli va qiziqarli ta'lim muhitida yaxshi shaxs bo'lib yetishlariga yordam beradigan hamkorlikdagi sa'y-harakatlar tizimidir.

Xulosa: Hozirda kun sayin rivojlanib borayotgan zamonda sifatli ta'lim berish va qoniqarli natija olish uchun albatta boshqa davlatlarning ham samarali ta'lim usullarini o'rganishimiz va o'z mentalitetimizga moslashtirishimiz kerak bo'ladi. Finlandiya

maktabgacha ta'lim tizimi ham o'zining ko'plab o'zigacha yondashuvlari va muvaffaqiyatli natijalari bilan bizga o'rnak bo'la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Muqaddamxon Saidrasulova – O'zbekiston Milliy universiteti tayanch doktoranti. "So'nggi vaqtlarda og'izdan tushmayotgan Finlandiya ta'limining muvaffaqiyat siri nimada?", "Gazeta.uz" 2022 yil 28-oktabr.
2. Komil Jalilov – journalist. "Finlandiya tajribasi O'zbekistonning ta'lim muommolarini hal qila oladimi?" , "Gazeta.uz" 2022 yil 8-noyabr.
3. <https://interjournal.uz>
4. <https://www.xabar.uz>